

DU LỊCH VIỆT - CƠ HỘI VÀ THÁCH THỨC TỪ TPP

ThS. Trần Thị Ngọc Tú - ThS. Đặng Thị Lan
Học viện Ngân hàng

Tháng 2/2016, Hiệp định thương mại xuyên Thái Bình Dương (TPP) đã chính thức được ký kết tại thành phố Auckland, New Zealand. Đây là mô hình hội nhập quốc tế mới, bậc cao nhất (cấp 3) và là hiệp định thương mại đa phương đầu tiên ngoài khuôn khổ ASEAN mà Việt Nam tham gia với tư cách là thành viên sáng lập và tham gia vào quá trình soạn thảo. Việc triển khai các cam kết trong TPP có tác động khá tích cực đối với ngành Du lịch nước ta, tuy nhiên cơ hội luôn đi liền với thách thức. Vì vậy, để nắm bắt cơ hội, đón nhận dòng khách trong nội khối TPP, ngành Du lịch cần phải có những bước chuẩn bị cơ bản và đầy đủ để phát triển bền vững.



Du lịch Việt và những dấu ấn hội nhập quốc tế

Du lịch vốn là ngành "công nghiệp không khói" mang lại nhiều lợi nhuận và cũng tạo ra nhiều việc làm nhất cho xã hội. Theo báo cáo về ảnh hưởng của du lịch tới kinh tế của Hội đồng Du lịch và Lữ hành thế giới (WTTC), trong năm 2015, ngành du lịch và lữ hành có tổng cộng 284 triệu lao động, với 7,2 triệu việc làm mới cho nền kinh tế thế giới, thu được 7,2 nghìn tỷ USD cho GDP toàn cầu – đây được xem là một mức doanh thu kỷ lục. Ở Việt Nam, theo Chiến lược phát triển Du lịch đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030 đã nêu rõ mục tiêu đến

năm 2020, du lịch cơ bản trở thành "ngành kinh tế mũi nhọn, có tính chuyên nghiệp, có hệ thống cơ sở vật chất kỹ thuật tương đối đồng bộ, hiện đại; sản phẩm du lịch có chất lượng cao, đa dạng, có thương hiệu, mang đậm bản sắc văn hóa dân tộc, cạnh tranh được với các nước trong khu vực và thế giới".

Theo số liệu của Tổng cục Thống kê, đầu năm 2016, ngành Du lịch nước ta đã đánh dấu bước phát triển trở lại sau khi trải qua giai đoạn khó khăn tiếp nối từ cuối năm 2014, do những biến động của bối cảnh thế giới, đã tác động tiêu cực đến ngành du lịch, làm sụt giảm lượng khách quốc tế trong một khoảng thời gian dài.

Ước tính số khách quốc tế đến Việt Nam tháng 3/2016 đạt 820,48 nghìn lượt khách, tăng 28,3% so với tháng 3/2015, đưa tổng số khách quốc tế đến Việt Nam 3 tháng đầu năm 2016 ước đạt 2.459 nghìn lượt khách, tăng 19,9% so với cùng kỳ năm 2015.

Thời gian qua du lịch Việt Nam được đánh giá là đang trên đà phát triển, lượng khách quốc tế cũng như khách du lịch nội địa ngày càng tăng, nhiều điểm đến trong nước được bình chọn là địa chỉ yêu thích của du khách quốc tế. Cùng với đó, hình ảnh du lịch quốc gia ngày càng được nâng cao. Hệ thống di sản văn hóa và thiên nhiên thế giới của Việt Nam được UNESCO công nhận ngày càng phong phú, như: Vịnh Hạ Long được trang web BuzzFeed của Mỹ bình chọn là 1 trong 25 địa danh có vẻ đẹp khó tin nhất trên thế giới; Hà Nội được TripAdvisor bình chọn là 1 trong 10 thành phố thu hút khách du lịch hàng đầu trên thế giới năm 2014; Việt Nam được Tạp chí du lịch Travel & Leisure của Mỹ bình chọn đứng thứ 6 trong số 20 điểm đến tốt nhất dựa trên độ an toàn và thân thiện của người dân dành cho khách du lịch lẻ; Hang Sơn Đoòng được Tạp chí du lịch Business Insider của Mỹ bình chọn là 1 trong 12 hang động ấn tượng nhất thế giới và Tạp chí National Geographic phiên bản tiếng Nga bình chọn là tour du lịch

mạo hiểm đẳng cấp nhất thế giới của năm 2014; Tuyến du lịch trên sông Mê Kông (đoạn Việt Nam-Campuchia) được báo Telegraph (Anh) xếp thứ 4/5 tuyến du lịch trên sông hàng đầu châu Á... Ngoài ra, nhiều doanh nghiệp lữ hành, khách sạn của Việt Nam cũng đã được các tổ chức, website tiêu dùng vinh danh do có chất lượng dịch vụ xuất sắc.

Hiện các sản phẩm du lịch của nước ta đã dần được hình thành và phát triển như: du lịch tham quan cảnh quan, di sản, di tích; du lịch nghỉ dưỡng, du lịch tâm linh, lễ hội. Các sản phẩm du lịch gắn với ẩm thực Việt Nam cũng đang được thị trường nhìn nhận. Một số loại sản phẩm du lịch mới như du lịch thể thao - mạo hiểm, du lịch sinh thái, du lịch hội họp (MICE)... gần đây cũng đã được chú trọng phát triển.

Theo thống kê của Tổng cục Du lịch Việt Nam, cơ sở hạ tầng phát triển du lịch của nước ta cũng đã có sự phát triển vượt bậc cả về số lượng và chất lượng. Đến nay cả nước đã có trên 18,85 nghìn cơ sở lưu trú với 360 nghìn phòng. Nhiều khu nghỉ dưỡng cao cấp tại miền Trung, đảo Phú Quốc, Quảng Ninh... đã đi vào hoạt động. Các tập đoàn quản lý khách sạn hàng đầu thế giới như Accord, IHG, Mariot, Movenpick, Park Hyatt, Starwood, Hilton, Victoria... đã dần có mặt tại Việt Nam. Nhiều dự án đầu tư có quy mô lớn của các nhà đầu tư chiến lược vào lĩnh vực du lịch như VinGroup, SunGroup, FLC, Tuần Châu, Mường Thanh... được đưa vào hoạt động góp phần hình thành hệ thống cơ sở vật chất kỹ thuật hiện đại và cao cấp tại nhiều địa phương như: Chuỗi khách sạn Vinpearl Nha Trang, Vinpearl Phú Quốc (1500 phòng), hệ thống cáp treo và biệt thự nghỉ dưỡng cao cấp tại Đà Nẵng, cảng du lịch quốc tế Tuần Châu... Sự hình thành các khu du lịch lớn như Phú Quốc, Đà Nẵng, Nha Trang tạo động lực cho sự phát triển du lịch của một địa phương, của một vùng nói riêng và của cả nước nói chung, góp phần tăng trưởng số lượng khách du lịch quốc

tế đến nước ta. Ngành du lịch Việt Nam đã thực sự ghi dấu ấn hội nhập du lịch quốc tế.

Cơ hội để phát triển du lịch từ TPP

Tham gia TPP được đánh giá là sẽ tạo nhiều động lực tích cực để nước ta phát triển kinh tế đối ngoại mạnh mẽ, đặc biệt là việc xuất khẩu các mặt hàng chủ lực của Việt Nam, như dệt may, da giày, thủy sản, đồ gỗ và hàng điện tử, điện thoại... qua đó, các doanh nghiệp trong nước có thêm cơ hội được đối xử công bằng, cạnh tranh bình đẳng và tự do đầu tư kinh doanh, nhập khẩu công nghệ thích hợp... Chính vì vậy, cũng sẽ có thêm nhiều cơ hội cho ngành du lịch phát triển, cả du lịch trong nước và trên thị trường quốc tế.

Nhận định từ các chuyên gia cho thấy, khi tham gia TPP, ngành du lịch sẽ đứng trước nhiều cơ hội thuận lợi, đó là sự gia tăng của dòng khách nội khối tìm kiếm cơ hội kinh doanh, đầu tư tại Việt Nam; do việc nới lỏng điều kiện tự do đầu tư và di chuyển lao động giữa 12 nước nội khối. Ngoài ra, du khách quốc tế còn có thêm cơ hội làm thủ tục thuận lợi, dịch chuyển nhanh và rẻ hơn nhờ những cam kết về nhập cảnh tạm thời của khách kinh doanh trong khuôn khổ TPP. Theo đó sẽ gia tăng dòng du khách quốc tế và tăng cường mật độ, quy mô các loại hình du lịch - kinh doanh, du lịch - hội họp ngay trong nội khối TPP mà Việt Nam là một thành viên.

Bên cạnh đó, cạnh tranh trong TPP cũng sẽ tạo áp lực buộc người lao động phải chủ động nâng cao trình độ ngoại ngữ, kỹ năng tay nghề, tinh thần liên kết gắn với các nhóm lao động đặc thù (trong đó có lao động trong khu vực phi chính thức) và lợi ích xã hội khác nhau trong môi trường quốc tế ngày càng cao. Các thành viên TPP cũng đã đều đồng ý thông qua và duy trì các quyền cơ bản của người lao động như được thừa nhận trong Tuyên bố 1998 của ILO (nhất là quyền tự do liên kết và quyền thương lượng tập thể; xóa bỏ lao động cưỡng bức; xóa bỏ lao động trẻ em và cấm các hình thức lao động trẻ em tồi tệ nhất; và loại

bỏ sự phân biệt đối xử về việc làm và nghề nghiệp; quy định mức lương tối thiểu, số giờ làm việc, an toàn và sức khỏe nghề nghiệp...), điều này sẽ giúp nâng cao điều kiện làm việc, tái sản xuất sức lao động và cải thiện chất lượng nguồn nhân lực, trong đó có lao động ngành Du lịch.

Nhờ TPP, hoạt động du lịch cũng sẽ có thêm cơ hội phát triển tích cực hơn từ những cam kết về phát triển thương mại điện tử và các dịch vụ bảo hiểm, thanh toán thẻ điện tử và thúc đẩy sự ổn định tài chính, chống thao túng tiền tệ giữa các nước thành viên, trong đó có Việt Nam. Việc hội nhập cũng sẽ thúc đẩy ngành du lịch phát triển theo hướng tích cực trên tất cả các mặt dịch vụ du lịch, cơ sở hạ tầng, văn hóa ứng xử, nguồn nhân lực... nhằm đáp ứng nhu cầu ngày càng cao của du khách.

Một yếu tố khác cũng được cho là sẽ mang lại cơ hội phát triển du lịch nước ta khi tham gia TPP đó là: Trong khi các yêu cầu trong phát triển du lịch cần được siết chặt về vệ sinh dịch tễ và môi trường sống, chống buôn bán động vật hoang dã, nhất là đối với các loài động vật có nguy cơ như rùa biển, chim biển, cá voi, cá mập... thì môi trường sống và cơ sở hạ tầng du lịch thiên nhiên sẽ được cải thiện hơn, bởi có 5/12 thành viên của TPP nằm trong danh sách các nước đa dạng sinh thái hàng đầu thế giới.

Có thể thấy, trước một thị trường với khoảng 800 triệu dân, chiếm tới 40% GDP và 30% thương mại thế giới của TPP, đó sẽ là thời cơ thuận lợi để ngành du lịch nước ta tìm kiếm cơ hội để phát triển.

Và những thách thức không hề nhỏ

Theo các chuyên gia về du lịch, mặc dù có nhiều tiềm năng song so với các nước trong khu vực thì số lượt khách quốc tế đến Việt Nam thấp hơn khá nhiều. Số liệu thống kê cho thấy năm 2014 Malaixia đón 27,4 triệu lượt khách, Thái Lan 24,8 triệu lượt, Singapo 15,1 triệu lượt, Indônêxia 9,4 triệu lượt trong khi Việt Nam chỉ đạt gần 8 triệu lượt.

Với nhiều mặt còn hạn chế trong phát triển du lịch như: Việt Nam chưa có được những sản phẩm du lịch chủ lực đặc thù, mang đậm bản sắc dân tộc; Chất lượng sản phẩm du lịch chưa cao, khả năng cạnh tranh hạn chế; Nhiều khu du lịch, điểm du lịch phát triển tự phát, chưa được đầu tư đúng tầm; Thiếu các khu vui chơi giải trí có quy mô lớn và sức hấp dẫn đáp ứng nhu cầu đa dạng và ngày càng cao của du khách. Nhiều chương trình du lịch còn đơn điệu, trùng lặp; Dịch vụ du lịch chưa đa dạng, chất lượng thấp, ít hấp dẫn; Cơ sở hạ tầng du lịch tuy từng bước được đầu tư song chưa có sự đồng bộ và thiếu thống nhất... sẽ là phần điểm trừ khá cao và khiến cho thách thức khi đối mặt với TPP của ngành Du lịch lại càng lớn hơn.

Việc mở cửa trên quan điểm không phân biệt đối xử giữa các nước thành viên và không phân biệt đối xử giữa nhà cung cấp dịch vụ trong nước với nhà cung cấp dịch vụ nước ngoài theo cam kết của TPP sẽ làm gia tăng tính cạnh tranh ngay ở thị trường nội địa. Điều này đồng nghĩa với việc gia tăng áp lực cho ngành Du lịch, do sự cạnh tranh không cân sức về vốn, công nghệ, trình độ của doanh nghiệp trong nước và doanh nghiệp nước ngoài, nhất là khả năng nắm bắt thị hiếu, tâm lý người tiêu dùng của doanh nghiệp nước ngoài phát triển ở khoảng cách rất xa so với các doanh nghiệp du lịch trong nước. Đó chính là bài toán khó và là thách thức nặng nề nhất đối với khối doanh nghiệp lữ hành trong nước.

Thêm vào đó, tình trạng lộn xộn trong hoạt động kinh doanh lữ hành cũng là một vấn nạn vẫn còn tồn tại nhiều năm nay ở nước ta song chưa được xử lý triệt để. Theo thống kê, nếu như năm 2010 ở nước ta mới chỉ có khoảng 500 doanh nghiệp lữ

hành quốc tế, thì đến nay đã có trên 1500 doanh nghiệp kinh doanh lữ hành quốc tế, trên 10.000 doanh nghiệp lữ hành nội địa. Sự gia tăng quá nhanh các doanh nghiệp lữ hành quốc tế trong khi các chế tài về quản lý chưa đầy đủ, dẫn đến cạnh tranh thiếu lành mạnh. Điều này càng khiến cho khối doanh nghiệp lữ hành càng khó hoạt động và phát triển.

Mặt khác, hiện nước ta vẫn đang thiếu các trung tâm đào tạo nhân lực du lịch chất lượng cao. Nguồn nhân lực cho ngành du lịch trình độ từ đại học trở lên chỉ chiếm 3,11% trong số hơn 1 triệu lao động của toàn ngành. Trong khi đó, trình độ nguồn nhân lực là yếu tố quyết định cho sự phát triển của tất cả mọi lĩnh vực, không riêng gì đối với lĩnh vực du lịch. Bởi vậy, đây chính là điểm yếu làm giảm sức cạnh tranh của ngành Du lịch trước các hiệp định thương mại.

Ngoài ra, việc đăng ký bảo hộ sở hữu trí tuệ trong lĩnh vực du lịch hiện còn khá nhiều vướng mắc, khó tiến hành nên phần lớn các doanh nghiệp du lịch rất ngại khi tiến hành các thủ tục bảo hộ cho sản phẩm của mình. Trong khi đó, các cơ quan hỗ trợ pháp lý sở hữu trí tuệ cho doanh nghiệp lữ hành còn thiếu...

Giải pháp để đón đầu những thách thức từ TPP

Để có thể tận dụng các cơ hội, giảm thiểu rủi ro, thách thức trong tiến trình Việt Nam thực hiện các cam kết trong TPP, các chuyên gia cho rằng du lịch Việt Nam cần tăng cường tuyên truyền nâng cao nhận thức về cơ hội và thách thức có thể phải đối mặt với những khó khăn, thách thức khi tham gia TPP nói riêng và các hiệp định thương mại nói chung.

Đẩy mạnh phát triển sản phẩm phù hợp, hướng tới dòng khách kết hợp kinh doanh, khách du lịch hội họp (MICE) khi lưu chuyển thương

mại, đầu tư, dịch vụ trong nội khối TPP. Tạo điều kiện đi lại thuận lợi hơn cho khách du lịch, huy động thêm nguồn lực cho phát triển. Kết nối có hiệu quả giữa du lịch và các lĩnh vực khác như giao thông, hàng không, thương mại, ngoại giao. Đồng thời tích cực tăng cường liên kết, kết nối trong khu vực để đa dạng hóa sản phẩm, chia sẻ kinh nghiệm, quảng bá thu hút khách từ nước thứ ba, cũng như trao đổi khách giữa các nước.

Đầu tư cho phát triển du lịch cần theo hướng tập trung, trọng điểm, tạo được cú hích, sức lan tỏa cho phát triển du lịch tại các địa phương. Cần có sự liên kết giữa các địa phương, các ngành để có thể tạo ra những sản phẩm du lịch đặc trưng của Việt Nam nhằm thu hút du khách.

Nâng cao trình độ, kỹ năng, thái độ phục vụ của đội ngũ quản lý, nhân viên là một trong những yếu tố quyết định đối với phát triển du lịch. Bên cạnh đó cũng cần tập trung ưu tiên nguồn lực cho việc đổi mới hoạt động xúc tiến quảng bá du lịch theo hướng chuyên nghiệp, đúng định hướng thị trường và hiệu quả, trong đó quan tâm đẩy mạnh hơn nữa công tác quảng bá du lịch Việt Nam ở nước ngoài tại các thị trường trọng điểm và tiềm năng.

Hạn chế và giải quyết triệt để các hạn chế, tồn tại như: môi trường du lịch, tình trạng đeo bám du khách, trộm cắp, an toàn giao thông, vệ sinh an toàn thực phẩm...

Đặc biệt, để du lịch Việt Nam hội nhập cùng TPP, bên cạnh việc tăng cường đổi mới công tác quản lý Nhà nước về du lịch từ Trung ương đến địa phương, cần tập trung ưu tiên đầu tư cho công tác xúc tiến du lịch, khẳng định thương hiệu và hình ảnh điểm đến Việt Nam trong mắt du khách quốc tế./

